ROK VIII

WIADOMOŚCI PRZEMYSŁU CHEMICZNEGO

Nº 2

ORGAN ZWIĄZKU PRZEMYSŁU CHEMICZNEGO RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

WARSZAWA, DNIA 15 STYCZNIA 1933 R.

PRZEMYSŁ AZOTOWY W R. 1932

Rok ubiegły odznaczał się dalszym spadkiem konjunktury w zakresie nawozów azotowych. Przyczyn tego zjawiska należy szukać nietylko w nieopłacalnie niskich cenach ziemiopłodów, lecz również w trudnościach natury finansowej, przeżywanych przez rolnictwo polskie.

Jeśli jednak oderwać się od warunków polskiej rzeczywistości i zanalizować sytuację przemysłu azotowego w skali światowej — wówczas okaże się, że ubiegły rok gospodarczy 1931/32 przyniósł raczej nieznaczną poprawę, niż pogorszenie. Dla orjentacji przytaczamy statystykę całkowitej światowej konsumcji azotu związanego w ciągu ostatnich trzech lat (bez saletry chilijskiej) i — celem porównania — liczby — właściwe dla Polski:

Konsumcja:	1929/30	1930/31	1931/32
światowa .	1.587.000 tonn	1.377.000 tonn	1.422.000 tonn
krajowa . .	38.300 „	23.300 „	19.500 „

Depresja cen rolniczych nie jest zjawiskiem oderwanem, właściwem tylko dla polskich warunków; opłacalność produkcji rolnej jest obecnie wszędzie, z nieznacznemi odchyleniami, równie niska jak u nas. Natomiast między Polską i zagranicą istnieje ta zasadnicza różnica, że rolnictwo nasze nie ma tymczasem mocnych podstaw finansowych, ani też możności korzystania z dostatecznie taniego kredytu. W zupełnie innych warunkach znajduje się rolnictwo na zachodzie Europy, stąd też kryzys cen rolnych może być tam zaliczony raczej do kategorji utrudnienia warunków produkcji, niż do zjawisk całkowitej katastrofy. W tym stanie rzeczy rolnik zachodnio-europejski gospodaruje bardzo oszczędnie, lecz nie decyduje się na prowadzenie gospodarki ekstensywnej, ani też na zarzucanie stosowania nawozów sztucznych. Rolnik polski musi oszczędzać na wszystkiem, choćby nawet na wydatkach opłacalnych w bardzo krótkim czasie, jakiemi są wydatki na zakup nawozów.

W tym stanie rzeczy sytuacja polskiego przemysłu azotowego była w r. 1932 szczególnie ciężka. Niski stan konsumcji daje możność wykorzystania urządzeń fabrycznych tylko w pewnym, nieznacznym zresztą odsetku ich zdolności produkcyjnej, co oczywiście znacznie podwyższa koszt własny produkcji. Mimo to, przemysł zmuszony był obniżyć ceny nawozów azotowych średnio o 38,7% w stosunku do poziomu cen z r. 1927/28 — bez równoległych zniżek cen surowców, używanych przy produkcji.

Produkcja dwóch największych w Polsce wytwórni połączeń azotowych: Państwowej Fabryki Związków Azotowych w Chorzowie i Państwowej Fabryki Związków Azotowych w Mościcach przedstawia się w zakresie nawozów sztucznych jak następuje (w liczbach okrągłych):

Chorzów:

Nazwa nawozu	1931	1932
Azotniak	35.800 tonn	8.600 tonn
Saletrzak	20.800 „	19.200 „
Nitrofos	680 „	5.100 „
Saletra sodowa . .	8.500 „	7.000 „
Wapnamon . . .	2.000 „	2.100 „

Mościce:

Nitrofos	5.100 „	1.800 „
Saletrzak	19.900 „	18.100 „
Saletra wapniowa .	31.500 „	31.400 „
Siarczan amonowy .	25.800 „	27.000 „
Azotan amonowy .		952 „

Trudno przewidywać radykalną poprawę sytuacji dla przemysłu azotowego w najbliższej przyszłości. Możnaby tylko przypuszczać, że jeśli ceny rolne w Polsce będą miały w ciągu roku 1933 tendencję zwyżkową (na tle nieurodzaju pszenicy w roku ubiegłym, oraz obecnej intensywności eksportu żyta) — wóczas polepszy się też oczywiście sytuacja przemysłu wogóle, zaś produkcji nawozów sztucznych w szczególności. Jeśli w rolnictwie odbywać się będzie dalej proces dostosowywania do obecnych trudnych warunków — to warsztaty rolne, które przetrwały kryzys, zaczną powoli prowadzić gospodarkę opartą na zrównoważonym budżecie. W budżecie tym — przy jego racjonalnem ujęciu — musi się również znaleźć pozycja wydatku na nawozy sztuczne.

JUBILEUSZ PRACY NAUKOWEJ PANA PREZYDENTA RZECZYPOSPOLITEJ

W roku bieżącym upływa 30 lat pracy naukowej i technicznej Prof. Dr. Ignacego Mościckiego, obecnego Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej. Dn. 21 grudnia r. ub. odbyła się przedwstępna narada przedstawicieli kilku instytucyj, na której zdecydowano powołanie szerszego grona osób, celem utworzenia Komitetu Jubileuszowego, oraz omówienia dalszej akcji w tej sprawie.

Związek Przemysłu Chemicznego bierze udział w pracach Komitetu, delegując w charakterze członka Komitetu Prezesa Związku, p. Dr. Józefa Landaua, w charakterze zastępcy — Dyrektora Związku, p. Prof. Edmunda Trepkę.

Z BIEŻĄCEJ DZIAŁALNOŚCI ZWIĄZKU PRZEMYSŁU CHEMICZNEGO

W okresie od 1 do 15 stycznia r. b. Związek Przemysłu Chemicznego zajmował się w szczególności następującemi zagadnieniami:

W sprawach celnych:

opracował na żądanie Min. Przemysłu i Handlu preliminarz zapotrzebowania przemysłowego oleju sezamowego i nasion sezamowych w roku 1933, oceniając je na 5.200 tonn oleju, lub 11.000 tonn nasion sezamowych. Zapotrzebowanie to może być w całości pokryte przez olejarnie krajowe, pracujące na importowym surowcu sezamowym, który powinien być zwolniony od cła przywozowego we wskazanych ilościach,

wystąpił do Rządu z wnioskami o nowelizację rozporządzenia celnego, wprowadzającego podział nasion przemysłowych na łuszczone i niełuszczone.

W sprawach traktatowych:

sformułował wyczerpującą opinję w sprawach traktatu handlowego z Włochami, Szwajcarją i Anglją.

W sprawach administracji stosunków przemysłowych:

wystąpił do Min. Opieki Społecznej z wnioskiem o rozszerzenie listy barwników, dopuszczonych do barwienia artykułów kosmetycznych.

WŚRÓD KSIĄŻEK

Wilhelm Ostwald. Zasady Chemji Nieorganicznej. Z V wydania niemieckiego przełożył z upoważnienia autora i uzupełnił inż. Jan Prot. Warszawa. 1932. Nakładem księgarni Kaspra Wojnara.

Pierwsze wydanie podręcznika Ostwalda ukazało się lat temu przeszło trzydzieści. W trzeciem wydaniu autor zmienił układ dzieła i wprowadził zasadnicze zmiany; wydanie czwarte uzupełnił zgodnie z postępami nauki. Wydanie piąte było przedrukiem czwartego.

Książka Ostwalda jest dziełem wielkiego talentu i to właśnie nadaje jej trwałą wartość.

Najnowsze badania w dziedzinie atomu i postępy chemji fizycznej w rozmaitych kierunkach sprawiły, że nowsze podręczniki chemji nieorganicznej pisane są inaczej i mają inny układ, niż podręcznik Ostwalda. Niemniej jednak, jak słusznie pisze tłumacz w przedmowie — wartość dzieła dla młodych chemików nie zmniejszyła się ani trochę; nikt dotychczas nie dorównał Ostwaldowi w umiejętności podania niezwykle bogatej treści w jasny i przystępny sposób.

Zarówno młody student i nauczyciel chemji w szkołach średnich, jak chemik pracujący zawodowo, który pragnie odświeżyć swe wiadomości teoretyczne w sposób łatwy i przyjemny, odniosą dużą korzyść z przeczytania książki Ostwalda.

Tłumacz dodał w końcu sześć obszernych rozdziałów, poświęconych teorji kinetycznej materji, układowi perjodycznemu pierwiastków, atomistycznej budowie elektryczności, zjawiskom izotopji i budowie atomów; czytelnik ma więc możność zaznajomienia się z zagadnieniami współczesnemi, których w oryginale nie uwzględniono.

W wykładzie tłumacz i autor uzupełnień, inż. Jan Prot, starał się o ile możności zbliżyć do sposobu pisania Ostwalda i wyłożyć omawiane zagadnienia w sposób równie prosty i jasny, jak przystępny.

Polska literatura chemiczna zyskała nową pożyteczną książkę.

KRONIKA

Dn. 30 grudnia r. ub. odbyło się na terenie Związku Przemysłu Chemicznego posiedzenie, celem sformułowania opinji Związku co do taryfikacji nitrocelulozy, zmieszanej z fosforanem krezylu (z trójkrezylofosfatem). W zebraniu wzięli udział przedstawiciele zainteresowanych przedsiębiorstw, zarówno produkujących, jak konsumujących ten artykuł. Zebrani doszli do wniosku, że nitrocelulozę napojoną trójkrezylofosfatem należy clić analogicznie do nitrocelulozy napojonej alkoholem, estrami i innemi stabilizatorami, t. j. taryfikować ją wg. poz. 217 p. 3c taryfy celnej.

W związku z sygnalizowanemi przez nas poczynaniami w zakresie podjęcia nowych działów produkcji chemicznej — możemy donieść, że Zakłady ELEKTRO w Łaziskach Górnych uruchomiły w ostatnich tygodniach roku ubiegłego produkcję różnorodnych mączek kamiennych, jako materjałów wypełniających w masach smołowobetonowych. Po przeprowadzeniu szeregu doświadczeń i specjalnych studjów, zatrzymano się na mączce wapiennej, jako najwłaściwszym materjale wypełniającym. Istnieje bowiem szczególne powinowactwo między mączką wapienną,

minerałem i środkami wiążącemi. W tym stanie rzeczy Zakłady Elektro wypuściły już na rynek mieszaninę wypełniającą w formie subtelnie zmielonej mączki wapiennej.

Powracając do zamieszczonych w Nr. 1 z r. b. „Wiadomości Przemysłu Chemicznego" informacyj o produkcji surówki żelaznej, wskazujemy że wytwórczość surówki w r. 1931 wyniosła 347.114 tonn.

Zwracamy uwagę na opracowany przez Komisję Technologji Chemicznej projekt norm gliceryny surowej, który został ogłoszony w Nr. 10 — 11 „Wiadomości Polskiego Komitetu Normalizacyjnego". Termin zgłaszania sprzeciwów do projektu norm gliceryny surowej upływa dn. 1 kwietnia r. b.

NOWE ROZPORZĄDZENIA

W Dz. Ust. Nr. 118 z dn. 31 grudnia 1932 r. ukazało się pod poz. 969 Rozporządzenie Ministrów: Skarbu, Przemysłu i Handlu oraz Rolnictwa i Reform Rolnych z dn. 2 grudnia 1932 r. w sprawie częściowej zmiany taryfy celnej.

Rozporządzenie to wprowadza do poz. 62 p. 5 (nasiona roślin przemysłowych) nowy punkt k, sformułowany jak następuje:

Poz. 62 p. 5 k. Nasiona łuszczone, objęte p. 5 niniejszej pozycji, również podprażone:

I. nasiona sezamowe łuszczone, również podprażone . . . . . . zł. 20.—

Uwaga: Nasiona sezamowe łuszczone, również podprażone za pozwoleniem Min. Skarbu . . . . . „ 7,80

II. inne . . . . „ 7,80

Postanowienie to, wbrew zwyczajom handlowym i zjawiskom technologicznym, klasyfikuje wszystkie nasiona z poz. 62 p. 5, więc nasiona lnu, rzepaku, gorczycy, sezamu i innych — według pojęcia łuszczonych i niełuszczonych. Tymczasem wszystkie nasiona oleiste wymienione w poz. 62 p. 5, z wyjątkiem nasion dyni i słonecznika, nie znają pojęcia łuszczonych i niełuszczonych, gdyż rozklasyfikowanie takie może dotyczyć tylko tych ziarn, które pozostają w łusce już po dokonanym zbiorze i omłocie, i które właśnie w łusce są przedmiotem obrotu handlowego. Gdyby powyższe brzmienie poz. 62 p. 5 miało pozostać w mocy — wówczas każdy urzędnik celny, mając do czynienia z nagiem z natury ziarnem rzepaku, lnu, sezamu i t. p. (bez łusek, strąków, pochewek) — zażąda opłaty cła jak na nasiona łuszczone, podczas gdy powinny one być zupełnie inaczej taryfikowane.

Wychodząc z założenia, że ogłoszone nowe brzmienie poz. 62 p. 5 polega na nieporozumieniu — Związek Przemysłu Chemicznego wystąpił z wnioskami o nowelizację postanowień nowego Rozporządzenia w zakresie poz. 62 p. 5 k.

To samo Rozporządzenie przewiduje też nową taryfikację tranów, zmieniając odpowiednie punkty poz. 51 w sposób następujący:

Poz. 51 p. 3. Tran i tłuszcz z ryb, fok, wielorybów i innych zwierząt morskich, o zawartości wolnych kwasów tłuszczowych 2½% i wyżej oraz ich kwasy . . . zł. 1,90

Poz. 51 p. 8. Tran i tłuszcz z ryb, fok, wielorybów i innych zwierząt morskich, o zawartości wolnych kwasów tłuszczowych poniżej 2½%:

a) mętne przy temperaturze 15°C i wyżej . . zł. 30.—

b) inne . . . . . „ 78.—

Dotychczasowe brzmienie taryfy celnej klasyfikowało trany nie według zawartości wolnych kwasów tłuszczowych, lecz według pojęć — trany nieoczyszczone i oczyszczone, co mogło być przyczyną nieporozumień. Ponadto nie dzielono tranów o niskiej zawartości wolnych kwasów tłuszczowych na „mętne" i „inne", co znów nie pozwalało — wskutek braku rozpiętości stawek celnych — na przeprowadzanie w kraju procesu odmętniania tranu.

Rozporządzenie powyższe weszło w życie dn. 14 stycznia r. b.

W Dz. Ust. Nr. 118 z dn. 31 grudnia ukazało się pod poz. 970 Rozporządzenie Ministrów: Skarbu, Przemysłu i Handlu, oraz Rolnictwa i Reform Rolnych z dn. 23 grudnia 1932 o ulgach celnych.

Rozporządzenie to ponawia na okres do dn. 30 czerwca r. b. włącznie ulgi celne, ogłoszone w dn. 28 czerwca 1932, prolongując równocześnie zezwolenia na ulgową odprawę celną, wydane na podstawie poprzednich rozporządzeń o ulgach celnych.

W Dz. Ust. Nr. 1 z dn. 10 stycznia r. b. ukazało się pod poz. 4 Rozporządzenie Ministrów: Skarbu, Przemysłu i Handlu, oraz Rolnictwa i Reform Rolnych z dn. 5 grudnia 1932 w sprawie zmiany przepisów, dotyczących kwitów wywozowych.

Stosownie do brzmienia tego Rozporządzenia, ulega zmianie dotychczasowa procedura realizacji kwitów wywozowych, uzyskiwanych z tytułu zwrotu ceł przy eksporcie rozmaitych artykułów przysłowych i rolnych. Do dnia ukazania się tego Rozporządznia, kwity wywozowe służyły do uiszczania opłaty celnej za importowane do Polski towary. W myśl nowych przepisów, kwity służą do otrzymania w gotówce przyznanego zwrotu cła; opiewają na okaziciela i ważne są w przeciągu roku od daty ich wystawienia. Tryb postępowania przy realizowaniu kwitów ustali Minister Skarbu drogą specjalnych przepisów wykonawczych.

NOTOWANIA CEN WAŻNIEJSZYCH WYTWORÓW PRZEMYSŁU CHEMICZNEGO

Aceton	450 zł.
Alkohol metylowy techniczny 90%	170 „
„ „ czysty 99%	300 „
* Amonjak skroplony za 1 kg NH_3	1,80 „
* Azotniak mielony za 1 kg % N_2	1,52 „
* „ granulowany za 1 kg % N_2	1,67 „
Azotan amonu	100 „
Azotyn sodowy	120 „
Benzol handlowy 90%	80 „
„ czysty	92 „
Bisulfat (kw. siarczan sodu)	13,50 „
* Boraks	110—125 „
Chlorek cynku 50° Bé	40 „
Chlorek wapna bielący	36 „
Chlorek wapnia ($CaCl_2$)	20—22 „
Chloroform czysty	800 „
„ „pro narcosi"	1.800 „
Eter siarkowy	390 „
* Fenol czysty	265 „
Formalina 40%	270 „
* Gliceryna farmaceutyczna 30° Bé	275 „
* „ techniczna 85/88%	175 „
* Karbid granulowany	75 „
Karbolineum	29,75 „
Klej kostny	205 „
Klej skórny	260 „
Krezol	128 „
Kwas azotowy ch. cz., c. wł. 1,40	130 „
Kwas mrówkowy 85%	241 „
Kwas siarkowy 60° Bé	7,37 „
„ solny 19°/21° Bé	12,25 „
Kwas octowy techn. 30%	100 „
Mączka kostna odklejona 30% P_2O_5	15 zł.
„ rogowa 13/14% N_2	— „
Naftalin surowy prasowany	28,00 „
„ czysty w łuskach	52,50 „
Octan sodu	120 „
„ ołowiu	215 „
Oleina zwierzęca destylat	190 „
„ „ saponifikat	180 „
Oleum 20%	19,24 „
Olej lniany	120 „
* Potaż kalcynowany 90/95%	120 „
* Potaż żrący topiony 88/92%	140 „
Pirydyna czysta dla celów analitycznych za 1 kg	9,75 „
Smoła preparowana	17,50 „
Saletra potasowa	130 „
* Saletra sodowa przem. zwyczajna	65 „
* Saletra sodowa przem. raz rafinowana	90 „
Saletra sodowa podwójnie rafinowana	100 „
Siarczan amonu	29,25 „
* Siarczan miedzi	110—125 „
* Siarczek sodu 60/62%	60 „
Soda amonjakalna	25 „
„ kaustyczna	60 „
Sól glauberska krystaliczna	7,00 „
Stearyna	170 „
Superfosfat 16%	9,28—9,92 „
Toluol czysty	105 „
Woda amonjakalna chem. czysta zaw. 25% NH_3	60 „
Żelatyna techn.	400 „

Ceny powyższe są cenami hurtowemi i rozumieją się za 100 kg loco fabryka bez opakowania; ceny za produkty oznaczone gwiazdką rozumieją się wraz z opakowaniem.

PRODUKTY WYTWÓRCZOŚCI KRAJOWEJ

Barwniki i półprodukty organiczne:
„PRZEMYSŁ CHEMICZNY, BORUTA Sp. Akc.", Zgierz, tel. Łódź 121-01; Warszawa, Bednarska 2, tel. 659-99.
„WOLA KRZYSZTOPORSKA" Fabr. Chem. Piotrków Tryb., tel. Piotrków Tryb. 165.
„PABJANICKA SPÓŁKA AKCYJNA PRZEMYSŁU CHEMICZNEGO", Pabjanice, tel. Łódź, 121-86.
ZAKŁADY CHEMICZNE W WINNICY, S. A. Henryków pod Warszawą. Tel. II podm. Henryków 5. Biuro sprzedaży: H. Weiss i S-ka. Łódź, Piotrkowska 80, tel. 186-12.

Chlorek wapna bielący.
Akc. Tow. „ELEKTRYCZNOŚĆ", Warszawa, Zgoda 10, tel. 634-94.

Chlorek wapnia ($CaCl_2$):
„ZAKŁADY SOLVAY W POLSCE". Warszawa, Czackiego 14, tel. 711-24.

Farmaceutyczne przetwory:
Sp. Akc. „LUDWIK SPIESS i SYN", Warszawa, Daniłowiczowska 16, tel. Centrala-Spiess.
„FR. KARPIŃSKI SPÓŁKA AKCYJNA", Warszawa, Wolność 9, tel. 11-06-00.

Gliceryna farmaceutyczna i techniczna:
Sp. Akc. „STREM", Warszawa, Mazowiecka 7, tel. 314-30.
Przem. Tłuszcz. „SCHICHT-LEVER" Sp. Akc., Warszawa, Nowy Zjazd 1, telefony 605-77, 605-99.

Gumowe artykuły techniczne:
Sp. Akc. „WOLBROM", Warszawa, Wierzbowa 9, tel. 760-80.

Jedwab sztuczny:
Sp. Akc. „TOMASZOWSKA FABRYKA SZTUCZNEGO JEDWABIU", Warszawa, Wilcza 9a, tel. 875-39.
FABRYKA PRZĘDZY I TKANIN SZTUCZNYCH „CHODAKÓW", Sp. Akc., poczta Sochaczew. Tel. Sochaczew 81.

Karbid:
Akc. Tow. „ELEKTRYCZNOŚĆ", Warszawa, Zgoda 10, tel. 634-94.
Zakłady „ELEKTRO", Łaziska Górne, G. Śląsk.

Klej kostny i skórny:
Sp. Akc. „STREM", Warszawa, Mazowiecka 7, tel. 314-30.

Kwaśny węglan sodowy (bicarbonat):
„ZAKŁADY SOLVAY W POLSCE", Warszawa, Czackiego 14, tel. 711-24.

Oleina zwierzęca:
Sp. Akc. „STREM", Warszawa, Mazowiecka 7, tel. 314-30.

Słomka i włosie wiskozowe:
Sp. Akc. TOMASZOWSKA FABRYKA SZTUCZNEGO JEDWABIU", Warszawa, Wilcza 9a, tel. 875-39.

Smoła pierwszorzędowa:
Zakłady „ELEKTRO", Łaziska Górne, G. Śląsk.

Soda amonjakalna, krystaliczna i kaustyczna:
„ZAKŁADY SOLVAY W POLSCE", Warszawa, Czackiego 14, tel. 711-24.

Soda kaustyczna.
Akc. Tow. „ELEKTRYCZNOŚĆ", Warszawa, Zgoda 10, tel. 634-94.

Sól glauberska krystaliczna:
„TOMASZOWSKA FABRYKA SZTUCZNEGO JEDWABIU", Warszawa, Wilcza 9a, tel. 8-75-39.

Stearyna:
Sp. Akc. „STREM", Warszawa, Mazowiecka 7, tel. 314-30.

Żelazokrzem 45% i 75%:
Zakłady „ELEKTRO", Łaziska Górne, G. Śląsk.

Członkowie Związku Przemysłu Chemicznego otrzymują „Wiadomości Przemysłu Chemicznego" bezpłatnie.

Redakcja i Administracja: Warszawa, Czackiego 1, telefon 410-14

Wydawca: w imieniu Związku Przem. Chemicznego Rzplitej Polskiej—Dyrektor Związku Inż. EDMUND TREPKA

Redaktor: Inż. TADEUSZ ZAMOYSKI Druk L. Bogusławskiego i S-ki, Świętokrzyska 11